



” Федорчук В. Теорія і практика базової загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному дискурсі. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 2. С. 117-124. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-015>.

Fedorchuk V. Teoriia i praktyka bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky maibutnix ofitseriv u vitchyznianomu ta zarubizhnomu naukovo-pedahohichnomu dyskursi [Theory and practice of basic general military training of future officers in domestic and foreign academic and pedagogical discourse]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 2. S. 117-124. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-015>.

УДК 378.147:355.23

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i2-015

Вадим ФЕДОРЧУК

Національна академія Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького, Україна

<https://orcid.org/0009-0005-1771-168X>

fedor.ukr1988@gmail.com

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. У статті здійснено комплексне узагальнення теоретичних положень, вимог нормативно-правових документів і практичного досвіду реалізації базової загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів у системі професійної військової освіти України з урахуванням сучасних умов ведення бойових дій. Проаналізовано еволюцію підходів до розуміння сутності та призначення базової загальновійськової підготовки як початкового, системоутворювального етапу професійного становлення офіцерського складу, що забезпечує формування первинної боєздатності, психологічної стійкості та готовності до дій у складі підрозділу в умовах високої інтенсивності бойових дій. Здійснено аналіз вітчизняної нормативної бази, зокрема програмних і відомчих документів, які регламентують зміст, структуру, організацію та результати базової загальновійськової підготовки у вищих військових навчальних закладах і закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Показано, що сучасна вітчизняна модель базової загальновійськової підготовки характеризується модульною організацією, високим рівнем практичної насиченості, інтеграцією психологічної підготовки, тактичної медицини та навчання діям у складі бойових груп, що зумовлено безпосереднім впливом бойового досвіду російсько-української війни. У межах дослідження здійснено порівняльний аналіз вітчизняної моделі базової загальновійськової підготовки з підходами країн НАТО та Європейського Союзу, що дозволило виявити спільні стратегічні орієнтири та концептуальні відмінності у підготовці майбутніх офіцерів. Обґрунтовано, що зарубіжні моделі базової загальновійськової підготовки орієнтовані переважно на довгострокове формування операційної готовності, сумісності та лідерського потенціалу військовослужбовців і вирізняються системністю, стандартизованістю та чітко вибудованою системою оцінювання результатів навчання. Водночас вітчизняна модель демонструє високий рівень адаптації до реалій сучасної війни, що визначає її прикладну ефективність і практичну доцільність. Визначено перспективні напрями педагогічного оновлення базової загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів.

Ключові слова: базова загальновійськова підготовка; майбутні офіцери; прикордонники; бойова підготовка; вищий військовий навчальний заклад; курсанти; професійна підготовка; зарубіжний досвід.

Vadym FEDORCHUK

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0005-1771-168X>

fedor.ukr1988@gmail.com

THEORY AND PRACTICE OF BASIC GENERAL MILITARY TRAINING OF FUTURE OFFICERS IN DOMESTIC AND FOREIGN ACADEMIC AND PEDAGOGICAL DISCOURSE

Abstract. The article provides a comprehensive synthesis of theoretical provisions, regulatory and legal requirements, and practical experience in implementing basic general military training for future officers within the system of professional military education in Ukraine, taking into account contemporary conditions of combat operations. The evolution of approaches to understanding the essence and purpose of basic general military training is analysed as an initial, system-forming stage of officers' professional development that ensures the formation of primary combat capability, psychological resilience, and readiness to operate within a unit under conditions of high-intensity warfare. The study analyses the national regulatory and legal framework, including programme-based and departmental documents that govern the content, structure, organisation, and outcomes of basic general military training in higher military educational institutions and higher education institutions with specific training conditions. It is shown that the current national model of basic general military training is characterised by a modular structure, a high level of practical intensity, and the integration of psychological training, tactical medicine, and training for actions within combat groups, which is directly determined by the combat experience of the Russia-Ukraine war. Within the study, a comparative analysis of the national model of basic general military training and the approaches applied in NATO and European Union countries is conducted, enabling the identification of common strategic orientations and conceptual differences in the training of future officers. It is substantiated that foreign models of basic general military training primarily focus on the long-term development of operational readiness, interoperability, and the leadership potential of military personnel, and are characterised by systemic organisation, standardisation, and a clearly structured system for assessing learning outcomes. At the same time, the national model demonstrates a high level of adaptation to the realities of modern warfare, which determines its applied effectiveness and practical relevance. Promising directions for the pedagogical renewal of basic general military training of future officers are identified.

Keywords: basic general military training; future officers; border guards; combat training; higher military educational institution; cadets; professional training; foreign experience.

Постановка проблеми. Базова загальновійськова підготовка (далі – БЗВП) у сучасному розумінні є не формальним початковим етапом військової освіти, а інтенсивним, практично зорієнтованим процесом формування первинної боєздатності майбутнього офіцера. Саме в межах БЗВП закладаються базові моделі поведінки військовослужбовця в умовах реального бою, виробляються навички дисциплінованої діяльності зі зброєю, дій у складі малої тактичної групи, підпорядкування управлінським сигналам і взаємодії з побратимами. Вона фактично виконує функцію порогового етапу входження у професійну військову культуру, визначаючи не лише стартовий рівень підготовленості, а й подальшу здатність військовослужбовця до адаптації, навчання та ефективної служби в бойових підрозділах.

Досвід російсько-української війни істотно трансформував уявлення про зміст і призначення БЗВП, зумовивши відхід від її трактування як сукупності стандартних навчально-тренувальних заходів. В умовах високої інтенсивності бойових дій, масового застосування безпілотних систем, інформаційно-психологічного впливу та постійної зміни тактичної обстановки БЗВП набуває характеру комплексного освітньо-бойового процесу, орієнтованого на навчання тому, що безпосередньо необхідно на війні. Йдеться про формування готовності діяти в ситуаціях невизначеності, витримувати значні фізичні та психологічні навантаження, приймати рішення в умовах дефіциту часу та ресурсів, а також ефективно виконувати завдання у складі бойової групи й відділення.

У такому контексті БЗВП розглядається як модульно організована система, що поєднує індивідуальну підготовку, навчання діям у підрозділі та підсумкове комплексне тактичне заняття з обов'язковим психологічним навантаженням і максимальним наближенням до умов сучасного бою. Саме ця логіка визначає її ключову роль у формуванні початкової професійної готовності майбутніх офіцерів і зумовлює необхідність наукового осмислення БЗВП не лише як етапу навчання, а як базового механізму становлення військовослужбовця в умовах війни.

Особливого значення в цих умовах набуває звернення до вітчизняного та зарубіжного науково-педагогічного досвіду, що дає змогу не лише простежити еволюцію підходів до БЗВП, а й зіставити різні моделі її організації з позицій їх практичної придатності до умов сучасного бою. У межах наукового дискурсу БЗВП інтерпретується крізь призму різних традицій – від нормативно-організаційних і стандартизованих моделей до концепцій, у яких підготовка розглядається як цілісний процес формування боєздатності, психологічної стійкості, здатності до дій у складі підрозділу та прийняття рішень в умовах високого ризику й невизначеності.

Водночас аналіз наукових публікацій засвідчує відсутність узгодженого бачення БЗВП як інтегрованого педагогічного феномену, безпосередньо зорієнтованого на реалії війни. У значній частині досліджень вона продовжує трактуватися як формалізований етап військової освіти, жорстко пов'язаний із навчальними програмами та нормативними вимогами, без належного врахування її функції у формуванні первинної боєздатності, психологічної готовності та навичок дій у бойовій обстановці. Зарубіжні напрацювання, попри їх методичну цінність, нерідко подаються фрагментарно або без урахування специфіки національних систем підготовки, умов ведення бойових дій та досвіду повномасштабної війни.

За таких обставин актуалізується потреба у цілісному теоретико-практичному осмисленні БЗВП майбутніх офіцерів у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному дискурсі. Проблема дослідження полягає у наявності розриву між значним обсягом накопиченого теоретичного й практичного досвіду підготовки особового складу та відсутністю його системного узагальнення з урахуванням сучасних бойових викликів. Це ускладнює визначення педагогічних пріоритетів БЗВП, обґрунтування ефективних механізмів її реалізації та окреслення напрямів подальшої модернізації в умовах оновлення системи професійної військової освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика БЗВП посідає помітне місце у вітчизняних науково-педагогічних дослідженнях, що зумовлено як актуалізацією питань обороноздатності держави, так і необхідністю модернізації системи військової освіти в умовах сучасних безпекових викликів. Значна частина праць присвячена розкриттю змісту, структури та методичного забезпечення БЗВП як початкового етапу військової підготовки різних категорій осіб.

Так, у навчальних і навчально-методичних виданнях БЗВП розглядається насамперед у прикладному вимірі – як система формування базових знань, умінь і навичок, необхідних для дій у польових умовах, виживання, орієнтування на місцевості та дотримання вимог безпеки. У посібнику з загальновійськової підготовки для студентів медичних факультетів акцент зроблено на універсальності БЗВП як елементу підготовки фахівців немілітарного профілю до дій в умовах воєнного часу, зокрема через засвоєння основ тактики, домедичної допомоги та військової дисципліни [1]. Близькою за спрямованістю є праця П. Короля, у якій детально розкрито зміст військової топографії та елементів виживання як ключових складників БЗВП, орієнтованих на практичну готовність до дій у складних умовах обстановки [2].

Окремий напрям досліджень пов'язаний із теоретичним осмисленням БЗВП як педагогічного феномену. У роботах А. Зельницького обґрунтовано підходи до моделювання БЗВП громадян України та її інтеграції в освітній процес, що дозволяє розглядати БЗВП не лише як сукупність навчальних заходів, а як структурований компонент системи національної безпеки [3]. Водночас автор наголошує на необхідності адаптації змісту підготовки до сучасних умов та потреб практики.

Проблеми оцінювання результатів БЗВП розкрито в публікації О. Ніколайчука, де запропоновано часткову методику оцінювання суб'єктів БЗВП з урахуванням рівня сформованості окремих показників підготовленості [4]. Це свідчить про поступовий перехід від формального контролю засвоєння навчального матеріалу до більш диференційованого підходу, зорієнтованого на оцінювання реальної готовності до виконання завдань.

Соціально-педагогічний вимір військової підготовки студентів представлений у працях, присвячених аналізу мотиваційних, ціннісних і соціальних чинників участі молоді в загальновійськовій підготовці. Зокрема, результати соціологічного дослідження, подані А. Зельницьким та співавторами, засвідчують неоднорідність ставлення студентів до військової підготовки та залежність її ефективності від рівня усвідомлення суспільної значущості служби [5]. У цьому контексті В. Ставенко обґрунтовує роль мотиваційного потенціалу як важливого чинника підвищення навчальної активності у процесі БЗВП, підкреслюючи значення цілеспрямованого педагогічного впливу [6].

Зарубіжний досвід організації військової підготовки відображено у працях, присвячених підготовці офіцерів запасу та військових фахівців у провідних країнах світу. Дослідження І. Скворока та Ю. Приходька висвітлюють основні моделі військової підготовки за кордоном, окреслюють тенденції її розвитку та особливості інституційної організації [7; 8]. У праці О. Мітягіна акцентовано увагу на системі освіти й індивідуальній підготовці у країнах НАТО, де базова підготовка розглядається як поетапний процес формування боєздатності, сумісності та професійної відповідальності військовослужбовця [9].

Окрему групу становлять дослідження, присвячені фізичній і спеціальній складовим військової підготовки. У працях О. Хацаюка та співавторів, а також В. Красоти обґрунтовано значення військово-прикладної та спеціальної фізичної підготовки як необхідної умови формування витривалості, функціональної готовності та професійної стійкості військовослужбовців [10; 11]. Водночас М. Пузирьов звертає увагу на зв'язок БЗВП із розвитком правосвідомості мобілізованих військовослужбовців, підкреслюючи виховний потенціал цього етапу підготовки [12].

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про наявність значного масиву досліджень, у яких висвітлюються окремі аспекти БЗВП – змістові, методичні, мотиваційні, фізичні та організаційні. Водночас переважна більшість праць зосереджена на фрагментарному розгляді БЗВП або її адаптації до окремих категорій осіб. Це зумовлює потребу в цілісному теоретико-практичному узагальненні БЗВП майбутніх офіцерів з урахуванням сучасного бойового досвіду та вимог до професійної готовності офіцерського складу.

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних положень, вимог нормативних документів і практичного досвіду реалізації базової загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів з урахуванням сучасних умов ведення бойових дій та обґрунтування напрямів її педагогічного оновлення.

Методи дослідження: У дослідженні застосовано теоретичні методи аналізу, синтезу та узагальнення наукових джерел для осмислення теорії і практики БЗВП майбутніх офіцерів; порівняльно-педагогічний аналіз – для зіставлення вітчизняних і зарубіжних підходів до організації БЗВП; системно-структурний метод – з метою визначення змістових компонентів і педагогічних орієнтирів БЗВП в умовах сучасних безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу. Сучасне розуміння БЗВП майбутніх офіцерів в Україні формується в межах оновленої нормативно-правової та програмно-методичної бази, що відображає трансформацію підходів до підготовки особового складу в умовах повномасштабної війни. Ключовим документом, який визначає зміст, структуру та методику БЗВП, є Програма ТП 7-00(206)246.63 (версія 6, термін навчання 51 доба) [18], розроблена з урахуванням актуального бойового досвіду. У цій Програмі БЗВП концептуалізується не як формальний освітній етап, а як інтенсивний, практично орієнтований процес формування первинної боєздатності військовослужбовця, здатного діяти в умовах сучасного загальновійськового бою.

Характерною ознакою зазначеної Програми є зміщення акцентів з репродуктивного засвоєння навчального матеріалу на системне відпрацювання практичних дій у поєднанні з обов'язковим психологічним навантаженням. БЗВП вибудовується за модульним принципом і охоплює ознайомчий етап, курс індивідуальної підготовки, навчання діям у складі підрозділу та завершальне комплексне тактичне заняття, що виконує функцію інтегрованого підсумкового контролю. Така логіка організації навчання відображає прагнення максимально наблизити освітній процес до реалій бойової діяльності та забезпечити стійкість сформованих навичок у стресових умовах.

Подальший розвиток і нормативне закріплення БЗВП пов'язані з її інституційним упровадженням у систему вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2024 р. № 734 визначає порядок проведення БЗВП громадян України, які здобувають вищу освіту, а також поліцейських, тим самим розширюючи сферу її застосування за межі суто військових навчальних центрів [14]. У цьому документі БЗВП закріплюється як обов'язковий елемент державної політики у сфері підготовки людського ресурсу оборони, що інтегрується в освітню діяльність закладів вищої освіти.

Цю позицію доповнюють роз'яснення Міністерства оборони України щодо особливостей реалізації БЗВП у ЗВО, де акцентовано її прикладний характер та орієнтацію на формування готовності до дій у кризових і бойових ситуаціях [13]. У такий спосіб БЗВП постає як міжсекторний інструмент, спрямований на підвищення загального рівня оборонної спроможності держави.

Водночас сучасний науково-педагогічний дискурс фіксує тенденцію до галузевої та відомчої диференціації БЗВП. Показовим у цьому контексті є затвердження окремої Програми БЗВП Національної гвардії України, що зберігає загальновійськову основу підготовки, але водночас адаптує її до специфіки службово-бойових завдань НГУ [15]. Такий підхід свідчить про гнучкість БЗВП і її здатність трансформуватися відповідно до функціонального призначення конкретного військового формування.

Паралельно з цим у закладах вищої освіти сектору безпеки і оборони впроваджуються навчальні дисципліни, які розширюють і конкретизують зміст БЗВП. Зокрема, робоча програма дисципліни «Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)», реалізована в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, спрямована на формування практичних умінь виживання, самодопомоги та взаємодопомоги в умовах бойових дій [16]. Такі освітні практики демонструють можливість інтеграції елементів БЗВП у цивільно-військові освітні моделі без втрати їх прикладної спрямованості.

Особливе місце в сучасній системі БЗВП посідає тактична догоспітальна допомога, яка в умовах війни набула статусу критично важливої бойової компетентності. Інтеграція положень курсу Tactical Combat Casualty Care (ТССС), рекомендованого Міністерством охорони здоров'я України, забезпечує уніфікований підхід до підготовки військовослужбовців до дій у ситуаціях бойових поранень і масових санітарних втрат [17]. Практичний вимір цього напрямку посилюється діяльністю науково-практичних центрів, зокрема НПЦ «ЮНІТ», які здійснюють навчання з тактичної медицини для військових і цивільних осіб, підкреслюючи універсальність відповідних навичок [18].

У межах БЗВП тактична медицина не розглядається ізольовано, а органічно поєднується з тактичною, вогневою та психологічною підготовкою, що забезпечує комплексний характер формування готовності діяти під вогнем, у стресових і ресурсно обмежених умовах.

Отже, аналіз вітчизняних нормативно-правових і програмних документів дає підстави стверджувати, що БЗВП в Україні поступово оформлюється як цілісна, бойово орієнтована та міжвідомчо адаптивна система, спрямована на формування первинної боєздатності, психологічної стійкості та здатності до ефективних дій у складі підрозділу. Саме в такому розумінні БЗВП створює методологічне підґрунтя для подальшого зіставлення з зарубіжними моделями базової підготовки майбутніх офіцерів і визначення перспектив її педагогічного розвитку.

Зіставлення вітчизняних підходів до БЗВП з напрацюваннями країн НАТО та Європейського Союзу дозволяє виявити як спільні концептуальні засади, так і відмінності, зумовлені різними безпековими контекстами та традиціями військової освіти. У зарубіжному науково-педагогічному дискурсі базова підготовка майбутніх офіцерів і військовослужбовців розглядається насамперед як етап формування операційної готовності, сумісності та лідерського потенціалу, що передуює спеціалізованій професіоналізації.

У документах і дослідженнях НАТО базова підготовка (Initial Training, Basic Military Training) концептуалізується як складова системи Education and Individual Training (E&IT), що забезпечує єдині стандарти підготовленості особового складу держав-членів Альянсу. Наголос робиться на модульності, поетапності та результатоорієнтованості навчання, а також на формуванні здатності діяти в багатонаціональному середовищі, дотримуючись спільних доктринальних і етичних орієнтирів [19]. У цьому контексті базова підготовка трактується не як сукупність окремих навчальних заходів, а як системний процес, спрямований на досягнення визначених рівнів операційної спроможності.

Важливим орієнтиром для країн НАТО є забезпечення сумісності (interoperability), що безпосередньо впливає на зміст початкової військової підготовки. У навчальних програмах значна увага приділяється стандартизованим процедурам, спільній тактичній мові, командній взаємодії та дотриманню єдиних підходів до підготовки особового складу [20]. При цьому базова підготовка майбутніх офіцерів поєднує фізичну, тактичну та психологічну складові з елементами лідерського навчання, що закладає підґрунтя для подальшого розвитку командирських компетентностей.

Європейські країни, зокрема держави – члени ЄС, демонструють більш диференційований підхід до організації БЗВП, зумовлений національними традиціями та моделями військової служби. Водночас у стратегічних документах ЄС у сфері безпеки та оборони підкреслюється необхідність підвищення якості початкової підготовки як основи для формування стійких, професійно підготовлених сил оборони [21]. У цьому контексті базова підготовка розглядається як інструмент формування не лише бойових навичок, а й ціннісних орієнтирів, відповідальності та правової культури військовослужбовця.

Окремого значення у країнах НАТО та ЄС надається підготовці з тактичної медицини, яка інтегрується в базову військову підготовку як обов'язковий елемент виживання на полі бою. Стандарти Tactical Combat Casualty Care (ТССС) використовуються як основа для навчання особового складу діям у ситуаціях бойових поранень, що підтверджується рекомендаціями та настановами профільних міжнародних організацій і військових відомств [22]. Такий підхід забезпечує уніфікацію підготовки та підвищує шанси на збереження життя в умовах бойових дій.

У наукових публікаціях, присвячених аналізу систем підготовки в країнах НАТО, підкреслюється, що ефективність БЗВП значною мірою визначається її адаптивністю до сучасних загроз, зокрема асиметричних дій, гібридних операцій та психологічного тиску [23]. У цьому зв'язку базова підготовка дедалі частіше поєднує класичні елементи військового вишколу з тренуванням стресостійкості, ухвалення рішень в умовах невизначеності та роботи в малих тактичних групах.

Далі подамо порівняльну характеристику моделей БЗВП.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця вітчизняної та зарубіжних (НАТО / ЄС) моделей БЗВП

Критерій порівняння	Вітчизняна модель БЗВП (Україна)	Зарубіжні моделі БЗВП (НАТО / ЄС)
Нормативна основа	Державні та відомчі програми (Програма ТП 7-00(206)246.63, постанови КМУ, накази МОУ, НГУ)	Доктринальні документи НАТО (E&IT, AJP-7), національні стандарти країн-членів
Тривалість підготовки	Фіксована (51 доба) з чіткою модульною структурою	Варіативна (6–12 тижнів), залежно від країни та категорії військовослужбовців
Цільова спрямованість	Формування первинної боєздатності для умов реального бойового зіткнення	Формування операційної готовності та сумісності в багатонаціональному середовищі
Змістовий акцент	Тактична, вогнева підготовка, виживання, антидронні дії, тактична медицина, психологічна стійкість	Тактична підготовка, фізична витривалість, лідерство, стандартизовані процедури, етика служби
Організація навчання	Інтенсивна, практико-орієнтована, з високим рівнем психологічного навантаження	Поетапна, стандартизована, з чіткою системою оцінювання результатів
Психологічна підготовка	Інтегрована в усі модулі як наскрізний елемент	Окремі модулі або елементи лідерської й стресостійкої підготовки
Тактична медицина	Обов'язковий компонент (інтеграція стандартів ТССС)	Стандартизований компонент, уніфікований для всіх країн НАТО
Оцінювання результатів	Переважно через комплексні тактичні заняття та практичні нормативи	Багаторівнева система оцінювання (performance-based assessment)
Адаптивність до бойових умов	Висока, безпосередньо зумовлена досвідом повномасштабної війни	Помірна; орієнтація на універсальні сценарії та тренувальні моделі
Подальша професіоналізація	Безперервний перехід до спеціальної та фахової підготовки	Чітко структурований перехід до advanced / specialized training

Порівняльний аналіз засвідчує, що вітчизняна модель БЗВП формується в логіці безпосередньої бойової доцільності з виразним акцентом на виживання, психологічну стійкість та здатність діяти в умовах високої інтенсивності бойових дій. Її характерними рисами є високий рівень практичної насиченості, жорстка часова регламентація та максимальне наближення освітнього процесу до реальних умов сучасного бою.

Натомість зарубіжні моделі країн НАТО та Європейського Союзу орієнтовані переважно на довгострокове формування операційної готовності, сумісності та лідерського потенціалу військовослужбовців. Вони вирізняються стандартизованістю, поетапною організацією навчання та розвиненою системою оцінювання результатів, що забезпечує уніфікацію підготовки особового складу в багатонаціональному середовищі.

Узагальнення результатів порівняння дозволяє зробити висновок про комплементарний характер вітчизняного й зарубіжного досвіду. Українська модель БЗВП демонструє унікальну

адаптацію до реалій сучасної війни, тоді як підходи НАТО та ЄС репрезентують системність і нормативну впорядкованість підготовки, які можуть слугувати методологічними орієнтирами для її подальшого розвитку.

Водночас аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що в країнах НАТО та ЄС БЗВП розглядається як фундаментальний етап формування боєздатного й сумісного військового персоналу, зорієнтований на практичну готовність до виконання завдань у сучасному безпековому середовищі. Зіставлення цих підходів із вітчизняною моделлю БЗВП виявляє наявність спільних стратегічних орієнтирів, зокрема практичну спрямованість, модульність, інтеграцію тактичної медицини та психологічної підготовки, що створює підґрунтя для осмисленого взаємного запозичення й адаптації в системі професійної військової освіти України.

Висновки. Дослідження засвідчило, що БЗВП майбутніх офіцерів у сучасних умовах є ключовим етапом формування первинної боєздатності, професійної стійкості та готовності до дій у реаліях високої інтенсивності бойових дій. Узагальнення теоретичних положень, нормативних вимог і практичного досвіду реалізації БЗВП свідчить про її суттєву трансформацію у відповідь на актуальні безпекові виклики.

Аналіз вітчизняної нормативної бази показав, що БЗВП в Україні формується як цілісна, модульно організована та практично зорієнтована система підготовки, спрямована на максимальне наближення освітнього процесу до умов сучасного бою. Інтеграція психологічної підготовки, тактичної медицини та навчання діям у складі підрозділу підсилює прикладний характер підготовки та стійкість сформованих компетентностей.

Порівняння з моделями країн НАТО та ЄС дозволило виявити спільні стратегічні орієнтири, зокрема практичну спрямованість, модульність і компетентнісну орієнтацію поряд із відмінностями, зумовленими різними безпековими контекстами. Зарубіжні підходи вирізняються системністю й стандартизованістю, тоді як вітчизняна модель демонструє високу адаптацію до умов сучасної війни.

Отримані результати дають підстави розглядати подальше педагогічне оновлення БЗВП як процес поєднання вітчизняного бойового досвіду із системними та стандартизованими підходами країн НАТО та ЄС, що сприятиме підвищенню якості професійної військової освіти майбутніх офіцерів.

Перспективи подальших досліджень можуть полягати у поглибленому аналізі ефективності окремих модулів БЗВП майбутніх офіцерів з позицій компетентнісного підходу; обґрунтуванні критеріїв і показників оцінювання результативності БЗВП в умовах інтенсивного навчального навантаження; розробленні педагогічних моделей інтеграції психологічної підготовки та тактичної медицини в систему професійної військової освіти, а також у вивченні можливостей адаптації стандартизованих підходів країн НАТО та ЄС до національного освітнього й безпекового контексту України.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. *Загальновійськова підготовка*: Навч. посібн. для студ. мед. факульт. ВНМУ ім. М.І.Пирогова / Під редакцією доцента Матвійчука М.В. 2022, Вінниця. 304 с.
2. Король П.П. *Базова загальновійськова підготовка (Військова топографія. Вживання)*: навчально-методичний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2025. 161 с.
3. Зельницький А. Базова загальновійськова підготовки громадян України: моделювання та імплементація в освітній процес. *Військова освіта*, 2024, 83-101.
4. Ніколайчук О. Часткова методика оцінювання суб'єктів базової загальновійськової підготовки. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського*, 2025. С. 100-110. <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2025-2-85/100-110>
5. Зельницький А. М., Капосльоз Г. В., Пашкова О. О., Черних Ю. О. Військова підготовка студентів: аналітичний огляд результатів соціологічного дослідження. *Вісник Національного університету оборони України*, 2013. № 1. С. 55–60.
6. Ставенко В. В. Формування мотиваційного потенціалу студентів у процесі базової загальновійськової підготовки: вектор підвищення навчальної активності. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*, 2025, № 8 С. 108–112. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12\(66\)-1768-1777](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66)-1768-1777)
7. Скворок І. М. Підготовка офіцерів запасу в зарубіжних країнах. *Військова освіта*, 2013, № 1. С. 207–216.
8. Приходько Ю. Підготовка військових фахівців у провідних країнах світу: основоположні засади та тенденції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2017, № 3. С. 285–299. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2017.03/285-299>

9. Мітягін О. Освіта та індивідуальна підготовка у країнах НАТО. *Військова освіта*, 2021. № 2 (44). С. 131–143. <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/131-143>
10. Хацаюк О.В., Любич Р.С., Оленченко В.П. Удосконалення військово-професійних навичок військовослужбовців Національної гвардії України в процесі спеціальної фізичної підготовки. *Новий Колегіум*. 2019. № 1. С. 63–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2019_1_15
11. Красота В. М. Військово-прикладна фізична підготовка курсантів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014. № 2. С. 85–89. <https://doi.org/10.15391/sns.v.2014-2.017>
12. Пузирьов М. С. Деякі питання вдосконалення базової загальновійськової підготовки в контексті розвитку правосвідомості військовослужбовців Національної Гвардії України, призваних під час мобілізації. *Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки оборони* : Збірник тез щорічної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 26 лютого 2025 року), Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2025. С.112–115.
13. БЗВП у закладах вищої освіти: що потрібно знати. URL: <https://mod.gov.ua/news/bzvp-u-zakladah-vishhovi-osviti-shho-potribno-znati>
14. Про затвердження Порядку проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2024 р. № 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2024-%D0%BF#Text>
15. Про затвердження Програми базової загальновійськової підготовки Національної гвардії України: наказ командувача Національної гвардії України від 29.01.2025 р. No 111. Київ: Національна гвардія України, 2025. 143 с.
16. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. *Робоча програма навчальної дисципліни «Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)»*. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/ok1.1.8.rpnd_bojova-systema-vyzhyvannyavovinin-u-tomu-chysli-taktychna-medycyna.pdf
17. Міністерство охорони здоров'я України. *Курс тактичної медицини «Tactical Combat Casualty Care» (TCCC)*. URL: <https://tccc.org.ua/>
18. Науково-практичний центр «ЮНІТ». *Навчання з тактичної медицини для військових та цивільних осіб*. URL: <http://www.unit.org.ua/>
19. Програма Базової військової навчально-методичної загальновійськової підготовки (для публікації, підготовки мобілізаційних ресурсів, 6 версія) (термін навчання 51 доба) (за досвідом російсько-Української війни 2025 року). Головні управлінні доктрин та підготовки Генерального штабу (Г-7) ЗСУ спільно з командуванням ДШВ ЗСУ та Центром оперативних стандартів і методики підготовки ЗСУ. 2025, 264 с.
20. NATO. *Education and Individual Training Directive (E&IT)*. Brussels : NATO Standardization Office, 2020. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49233.htm
21. NATO. *Allied Joint Doctrine for Education, Training, Exercise and Evaluation (AJP-7)*. Brussels : NATO Standardization Office, 2021. URL: <https://standards.nato.int>
22. European Union. *A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*. Brussels : Council of the European Union, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/strategic-compass-security-defence/>
23. Committee on Tactical Combat Casualty Care (CoTCCC). *Tactical Combat Casualty Care Guidelines*. Washington, DC, 2023. URL: <https://tccc.org.ua/en/guidelines>
24. King A. *The Combat Soldier: Infantry Tactics and Cohesion in the Twentieth and Twenty-First Centuries*. Oxford : Oxford University Press, 2013. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-combat-soldier-9780199658845>

References

1. *Zahalnoviiskova pidhotovka*: Navch. posibn. dlia stud. med. fakult. VNMU im. M.I.Pyrohova / Pid redaktsiieiu dotsenta Matviichuka M.V. 2022, Vinnytsia. 304 s.
2. Korol P.P. *Bazova zahalnoviiskova pidhotovka (Viiskova topohrafiia. Vyzhyvannia)* : navchalno-metodychni posibnyk. Lutsk: PP Ivaniuk V.P., 2025. 161 s.
3. Zelnytskyi A. Bazova zahalnoviiskova pidhotovky hromadian Ukrainy: modeliuvannia ta implementatsiia v osvittii protses. *Viiskova osvita*, 2024, 83-101.;
4. Nikolaichuk O. Chastkova metodyka otsiniuvannia sub'ektiv bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen NUOU imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 2025, s. 100-110. <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2025-2-85/100-110>
5. Zelnytskyi A. M., Kaposloz H. V., Pashkova O. O., Chernykh Yu. O. Viiskova pidhotovka studentiv: analitychni ohliad rezultativ sotsiolozhichnogo doslidzhennia. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 2013. № 1. S. 55–60.
6. Stavenko V. V. Formuvannia motyvatsiinoho potentsialu studentiv u protsesi bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky: vektor pidvyshchennia navchalnoi aktyvnosti. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy*, 2025, № 8 S. 108–112. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12\(66\)-1768-1777](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66)-1768-1777)
7. Skvorok I. M. Pidhotovka ofitseriv zapasu v zarubizhnykh krainakh. *Viiskova osvita*, 2013, № 1. S. 207–216.
8. Prykhodko Yu. Pidhotovka viiskovykh fakhivtsiv u providnykh krainakh svitu: osnovopolozhni zasady ta tendentsii. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 2017, № 3. S. 285–299. <https://doi.org/10.2413/9/2312-5993/2017.03/285-299>
9. Mitiahin O. Osvita ta indyvidualna pidhotovka u krainakh NATO. *Viiskova osvita*, 2021. № 2 (44). S. 131–143. <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/131-143>

10. Khatsaiuk O. V., Liubchych R. S., Olenchenko V. P. Udokonalennia viiskovo-profesiinykh navychok viiskovosluzhbovtiv Natsionalnoi hvardii Ukrainy v protsesi spetsialnoi fizychnoi pidhotovky. *Novyi Kolehium*. 2019. № 1. S. 63-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2019_1_15
11. Krasota V. M. Viiskovo-prykładna fizychna pidhotovka kursantiv. *Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk*. 2014. № 2. S. 85–89. <https://doi.org/10.15391/sns.v.2014-2.017>
12. Puzyrov M. S. Deiaki pytannia vdoskonalennia bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky v konteksti rozvytku pravosvidomosti viiskovosluzhbovtiv Natsionalnoi Hvardii Ukrainy, pryzvanykh pid chas mobilizatsii. *Aktualni pytannia roboty z personalom u skladovykh sektoru bezpekyta oborony* : Zbirnyk tez shchorichnoi naukovo–praktychnoi konferentsii (Ukraina,m. Kharkiv, 26 liutoho 2025 roku), Kh.: Natsionalna akademiia Natsionalnoi hvardiiUkrainy, 2025. S.112–115.
13. *BZVP u zakladakh vyshchoi osvity: shcho potribno znaty*. URL: <https://mod.gov.ua/news/bzvp-u-zakladah-vishhovi-osviti-shho-potribno-znati>
14. *Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky hromadian Ukrainy, yaki zdobuvaiut vyshchu osvitu, ta politseyskykh*. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 chervnia 2024 r. № 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2024-%D0%BF#Text>
15. *Pro zatverdzhennia Prohramy bazovoi zahalnoviiskovoi pidhotovky Natsionalnoi hvardii Ukrainy*: nakaz komanduvacha Natsionalnoi hvardii Ukrainy vid 29.01.2025 r. No 111. Kyiv: Natsionalna hvardiia Ukrainy, 2025. 143 s.
16. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Boiova systema vyzhyvannia voyniv (u tomu chysli taktychna medytsyna)»*. Kharkiv: Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho, 2022. URL:https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/ok1.1.8.rpnd_boiova-systema-vyzhyvannyavovyniv-u-tomu-chysli-taktychna-medycyna.pdf
17. Ministerstvo okhorony zdorov'ia Ukrainy. *Kurs taktychnoi medytsyny «Tactical Combat Casualty Care» (TCCC)*. URL: <https://tccc.org.ua/>
18. Naukovo-praktychnyi tsentr «IuNIT». *Navchannia z taktychnoi medytsyny dlia viiskovykh ta tsyvilnykh osib*. URL: <http://www.unit.org.ua/>
19. *Prohrama Bazovoi viiskova navchalno-metodychna zahalnoviiskovoi pidhotovky (dlia publikatsiia, pidhotovky mobilizatsiinykh resursiv, 6 versii) (termin navchannia 51 doba) (za dosvidom rosiisko-Ukrainskoi viiny 2025 roku)*. Holovne upravlinnia doktryn ta pidhotovky Heneralnoho shtabu (j-7) ZSU spilno z komanduvanniam DShV ZSU ta Tsentrom operatyvnykh standartiv i metodyky pidhotovky ZSU. 2025, 264 s.
20. NATO. *Education and Individual Training Directive (E&IT)*. Brussels : NATO Standardization Office, 2020. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49233.htm
21. NATO. *Allied Joint Doctrine for Education, Training, Exercise and Evaluation (AJP-7)*. Brussels : NATO Standardization Office, 2021. URL: <https://standards.nato.int>
22. European Union. *A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*. Brussels : Council of the European Union, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/strategic-compass-security-defence/>
23. *Committee on Tactical Combat Casualty Care (CoTCCC)*. Tactical Combat Casualty Care Guidelines. Washington, DC, 2023. URL: <https://tccc.org.ua/en/guidelines>
24. King A. *The Combat Soldier: Infantry Tactics and Cohesion in the Twentieth and Twenty-First Centuries*. Oxford : Oxford University Press, 2013. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-combat-soldier-9780199658845>

| Матеріал надійшов до редакції: 15.12.2025 р. | Прийнято до друку: 08.02.2026 р. | Опубліковано: 02.03.2026 р. |